

מעקב הומניטרי

נובמבר 2011

צילום: מאדי ערווי

15 בני אדם, כולל 9 ילדים נעקרו בכפייה מבתיהם כאשר הרשויות הישראליות הרסו שלושה מבנים בירושלים המזרחית(בית חנינא), בנובמבר 2011.

סקירה כללית

תוכן העניינים

גוברת הפגיעות של קהילות בדואים ורועים בשטח C.....	2
החמרה בתנאיהן של שתי קהילות בדואיות באזור קלקיליה.....	4
דיווחים על הצקות לאסירים פלסטינים משוחררים.....	5
השפעתן של הגבלות הגישה שמטילה ישראל על שטחי הדיג בעזה על מחייתם של פלסטינים.....	6
ישראל מאשרת מיזמים חדשים בעזה.....	7
הותר יצוא מוגבל לשווקים אירופיים.....	8
הליך הפנייה המשולבת (CAP), עדכון לשנת 2011.....	9

אירועי חודש נובמבר ממשיכים להדגיש את פגיעותם הקיצונית של פלחים מסוימים של האוכלוסייה הפלסטינית של השפ"כ. קהילות בדואים השוכנות בשטח C של הגדה המערבית נמנות עם הקבוצות הפגיעות והחלשות ביותר. יותר מ-90 אחוזים מ-40 ההריסות שבוצעו החודש התמקדו בקהילות כאלה, בעיקר בבקעת הירדן ובאזורים שסביב ירושלים. בשל משטר האיזור והתכנון שמיישמת ישראל, פיתוחן של הקהילות הללו מעוכב זה עשרות בשנים, הגישה שלהן לשירותים בסיסיים ולמשאבים טבעיים נותרת מוגבלת ביותר, ועל בתיהן מרחפת סכנת הריסות מתמדת. מאז תחילת 2011 נעקרו בכפייה בשטח C, עקב הריסת בתיהם, בני אדם במספר כפול ויותר ממספר העקורים באותה תקופה בשנת 2010.

ברצועת עזה, הגבלות הגישה שמטיל הצבא הישראלי, בהקשר של המצור, ממשיכות לפגוע במחייתם של

הינה קצרת ימים; בהסלמה שאירעה לא מכבר בין ה-8 ל-11 בדצמבר היוו אזרחים יותר מ-90 אחוזים מהנפגעים.

בעקבות חילופי האסירים באוקטובר 2011, מצביעים דיווחים באמצעי התקשורת ומפי ארגונים לזכויות אדם על כך שכמה מהאסירים המשוחררים מתמודדים עם הצקות מצד חיילים ישראלים ואיומי רצח מצד קבוצות מתנחלים. עובדה זו מעוררת חששות בדבר ההגנה על אזרחים המושפעים מן האיומים וההצקות הללו.

סיבה נוספת לדאגה - ארגונים הומניטריים הפועלים להקל את סבלם של תושביו הפגיעים ביותר של השפ"כ מתמודדים עם מחסור משמעותי במימון. כיום, אחד-עשר חודשים מתחילת 2011, מומנו רק 55 אחוזים מהליך הפנייה המשולבת, כשבחמישה מגזרים / כוחות משימה (חינוך, חקלאות, מזומן-תמורת-עבודה, מים, תברואה והיגיינה ומחסה) רמות המימון עדיין נמוכות במיוחד. כתוצאה מכך לא היו הארגונים מסוגלים לטפל בכל המוטבים הנזקקים לסיועם. ההגבלות שמטילות הרשויות הישראליות, המצמצמות גישה של אנשי סגל למיזמים באזורים מסוימים ופוגעות ביישומם, מחריפות עוד יותר מצב זה.

כל עוד לא תמלא ישראל את מחויבותיה מתוקף המשפט הבינלאומי, להבטיח את ההגנה על אזרחים ולערוב לזכויות אדם בשפ"כ, תמיכתן של מדינות תורמות למיזמים הכלולים בהליך הפנייה המשולבת תתרום להקלת כמה מהשפעותיה הקשות ביותר של המדיניות הישראלית על האוכלוסייה הפלסטינית.

גוברת הפגיעות של קהילות בדואים ורועים בשטח C

בנובמבר המשיכו הרשויות הישראליות להרוס מבנים בבעלות פלסטינית ברחבי שטח C של הגדה המערבית; לפחות 40 מבנים נהרסו, יותר ממאה בני אדם נעקרו בכפייה וכ-300 בני אדם נוספים נפגעו אף הם. זהו המספר הגבוה ביותר של בני אדם שנעקרו בכפייה מאז יוני 2011, שבו איבדו 219 בני אדם את בתיהם. העלייה הכוללת בהריסות

בני אדם. ההגבלות הללו כוללות איסור על העברת סחורות מעזה לגדה המערבית או לישראל, שקודם להטלת המצור היוותה 95 אחוזים מהייצוא מעזה. עם תחילת עונתם של גידולים חקלאיים מסוימים, התירו הרשויות הישראליות יצוא של ארבעה מטעני תותים לשווקים אירופיים. יצוא זה מביא את כלל נפח היצור מאז תחילת השנה לסך 190 מטענים, או כחות מ-2 אחוזים מנפח היצוא בשנת 2005.

להגבלה על גישת דייגים לשטחים ימיים המרוחקים יותר משלושה מיילים ימיים מחוף עזה, שאותה אוכף חיל הים הישראלי מאז שנת 2009, נודעה השפעה שלילית חמורה על מחייתם פלסטינים המועסקים בתעשיית הדיג. בעונת דיג הסרדינים הנוכחית, שהסתיימה החודש, נרשמה ירידה של 90 אחוזים בכלל שלל הדיג לעומת שנת 2008, לפני צמצום של שטחי הדיג הנגישים. בשלוש השנים האחרונות גרמה ההגבלה לשטחים המותרים לדיג-יתר, וכתוצאה מכך לדלדול של אזורי הרבייה של הדגים במי החוף הרדודים, ולצמצום מספר האנשים המסוגלים להתפרנס מדיג.

בנימה חיובית יותר, החודש אישרו הרשויות הישראליות 15 מיזמי בנייה חדשים שאותם יישמו בעזה ארגונים בינלאומיים, והרשו את כניסתה של כמות מוגבלת של חומרי בניין לשיקום של עשרה מפעלים במגזר הפרטי. הואיל וזהו אמצעי חריג המטפל רק בחלק מזערי מכלל הצורך בפריטים אלה, שיועברו דרך המעברים החוקיים, המשך האיסור הכללי על כניסת חומרי בניין בסיסיים לעזה נותר בחזקת בעיה מרכזית. לא זו בלבד שהגבלה זו מעכבת את יישומם של מיזמים הומניטריים קריטיים, אלא שהיא הגורם העיקרי לפעילות במנהרות, שבהן מסכנים אלפי עובדים את חייהם; החודש בלבד מתו שלושה פלסטינים במהלך עבודתם במנהרות.

מעשי האיבה ברצועת עזה, המתבצעים במחזורים חוזרים ונשנים, ממשיכים לסכן חיי אזרחים. בנובמבר היה שיעור האזרחים מקרב כל הנפגעים בעזה (הרוגים ופצועים כאחד) 35 אחוזים, לעומת 78 אחוזים מאז תחילת 2011. ברם, אף ששיעור הנפגעים האזרחים נמוך מהרגיל, דומה שהירידה

צילום: אלדסר אנה, EAPPI

אדם ניצב ליד שרידים של מחסה לכהמות משק שהרסו ההטויות הישראליות בכפר אל-פאריסייה, בקעת הירדן, 30 בנובמבר 2011.

בשל משטר האיזור והתכנון המגביל שהרשויות הישראליות מיישמות בשטח C, קהילות בדואיות חיות תחת איום כמעט מתמיד בהריסת נוספות ובלא תשתית בסיסית, וסובלות מעיכוב קיצוני בפיתוחן.⁴ בעוד שבקהילות הפלסטיניות הללו כמעט ולא היה תכנון במהלך הכיבוש הישראלי, כמעט לכל ההתנחלויות בגדה המערבית אושרו תוכניות.

קהילות בדואים ורועים רבות מתמודדות עם מתקפות של אזרחים ישראלים החיים בהתנחלויות הללו ובמאחזי התנחלות, ואלו מאיימות על הביטחון הפיסי ועל מחייתם של התושבים. לאלמות זו נודעת שורה של השפעות שליליות אחרות, לרבות על רווחתם הפסיכולוגית והחברתית של התושבים. במקרים מסוימים גרמה הסכנה הקבועה של אלימות מתנחלים לעקירה בכפייה של פלסטינים מקהילתם.⁵ כמו כן מביאה אלימות מתנחלים להרחבתן, הלכה למעשה, של התנחלויות מסוימות, באמצעות ההשתלטות על אדמה ועל משאבים אחרים.

בשטח C בשנת 2011 הביאה לעקירתם בכפייה של בני אדם במספר כפול ויותר בשטח C, לעומת אותה תקופה בשנת 2010 (923 לעומת 393).

כמו בחודשים קודמים, גם הפעם התמקדו ההריסות, באופן לא מידתי, בקהילות בדואים ורועים שהן חלשות ופגיעות ממילא; מחצית מכל המבנים שנהרסו החודש בשטח C היו ממוקמים בקהילות הללו.¹ כמעט כל העקורים בכפייה בשטח C בשנת 2011 (92 אחוזים) היו בדואים או רועים, במיוחד אלה החיים בבקעת הירדן, אבל גם בשטחים הסובבים את ירושלים.² בקהילות נוספות רבות תלויים ועומדים צווי הריסה נגד המבנים הנותרים, או שהתקבלו אזהרות בעל פה מן הרשויות הישראליות המודיעות על הכוונה להרוס מבנים. בשל המעקב הצמוד של הרשויות הישראליות אחר כמה מהקהילות הללו, התושבים בחלקן מסרבים לקבל אפילו את המחסות החלופיים שסוכנויות הומניטאריות מספקות בתגובה על הריסות קודמות, או שפירקו את המחסות שכבר התקבלו מחשש שהמחסות החדשים יעוררו גל נוסף של הריסות.³

כל עוד לא יטופלו גורמי היסוד לפגיעותן של הקהילות הללו, נדרשות התערבויות כדי לשמר את עמידותן, למנוע מהן לשקוע עמוק יותר בחובות ולמנוע עקירה בכפייה נוספת. בהליך הפנייה המשולבת לשנת 2012 כלולות כ-50 התערבויות כאלה, המוגדרות כמיזמים בקדימות עליונה. הן כוללות תמיכה הומניטרית דחופה (מחסה, מים, סיוע במזון, מספוא, חינוך או שירותי בריאות בסיסיים), יוזמות לנוכחות הגנתית, וסיוע פסיכולוגי-חברתי, סיוע בתכנון וסיוע משפטי. כמו כן, קהילות הביעו בכירור את רצונן להיות חלק מיזמות לשיקום מוקדם ולפיתוח בר-קיימא. אלה יאפשרו לקהילות ליצור חזון לעתידן, באמצעות ייצוג עצמי, פיתוח יכולת חדשות והשתתפות קהילתית בתכנון מיזמים. הקהילות הציעו מספר התערבויות, כגון: אספקת מקורות אנרגיה חלופיים וניידים, שיפור ציוד בכדי לאפשר שיווק של תוצרת טובה יותר, תמיכה בגישה לשווקים והכשרה להקניית כישורים חלופיים לנשים ולבני נוער.

החמרה בתנאיהן של שתי קהילות בדואיות באזור קלקיליה

העברתן של מחסום גילגוליה לידי רשות חדשה יוצרת הגבלות תנועה נוספות על קהילות פגיעות ממילא

ערב א-רמאדיין אל-גינזבי (300 נפשות) וערב אבו פרדה (100 נפשות) הן קהילות בדואיות השוכנות בשטח C, במובלעת שבין הגדר לקו הירוק, מדרום-מזרח לעיר קלקיליה. מאז החלה בניית הגדר באזור התמודדו שתי הקהילות הללו, שהן מן החלשות והפגיעות ביותר בגדה המערבית, עם הגבלות תנועה שהלכו והחריפו. התנאים הורעו שוב מאז ספטמבר 2011, כשהסמכות על מחסום הגדר בגילגוליה, החולש על הגישה לקהילות הללו, הועברה מידי הצבא הישראלי לידי מנהלת המעברים.⁶ כיום נאלצים תושבי שתי הקהילות לעמוד בבדיקות ממושכות ופולשניות יותר בכניסתם למובלעת.

רוב תושבי ערב א-רמאדיין אל-גינזבי וערב אבו פרדה הם פליטים פלסטינים רשומים, שנעקרו בכפייה מבתיהם ומאדמותיהם שבנגב הצפוני בשנת 1948. במאי 2010, כשהרשויות הישראליות העתיקו את תוואי הגדר באזור, לא זו בלבד ששתי הקהילות נותרו

כן סובלות קהילות בדואים ורועים מהגבלות הפוגעות בתנועת תושביהן וחוסמות את גישתם לחלקים גדולים של שטח C. הגישה למשאבים טבעיים, כמו מים ושטחי מרעה, נעשתה מוגבלת יותר ויותר, וקהילות רועים נסוגו למקומות מבודדים יותר ויותר. ופיתחו תלות גוברת והולכת במספוא ובמים קנויים. עובדה זו הביאה לאובדן משמעותי של מקורות מחיה ולשקיעה במעגל חובות מעמיקים והולכים. במקרים מסוימים נאלצו קהילות למכור נכסי מפתח, כמו בעלי חיים, או לחפש תעסוקה חלופית. במקרים אחרים מגבילים משקי הבית הנפגעים את כמות הכסף שהם מוציאים על שירותים בסיסיים, כמו רפואה או חינוך.⁶ ככל שמגננוני ההתמודדות הקהילתיים מידלדלים בהדרגה, גוברת תלותם של התושבים בסיוע הומניטרי והם נתונים בסכנה רבה יותר לעקירה בכפייה.

בין קהילות הבדואים והרועים הפגיעות ביותר מצויות אלו השוכנות בקרבה רבה להתנחלויות. אלו נאלצות לעיתים קרובות להתמודד עם הגבלות תנועה וגישה קשות יותר, עם מעקב צמוד יותר אחר הפרות בנייה, ועם רמות גבוהות יותר של אלימות מתנחלים לעומת קהילות אחרות בשטח C. השנה, הקהילות בקרבת התנחלויות בצפון בקעת הירדן ובדרום נפת חברון, יחד עם הקהילות המצויות בסכנה להעברה בכפייה, בקרבת מספר התנחלויות בחלקה המזרחי של הפריפריה הירושלמית, היו בין אלה שספגו את הפגיעה הקשה ביותר במונחים של הריסות והוצאת צווי הריסה.⁷

ככוח הכובש, ישראל אחרית מתוקף המשפט ההומניטרי הבינלאומי לנהל את הכיבוש שלה באופן שייטיב עם האוכלוסייה הפלסטינית המקומית. הרס רכוש אזרחי אסור אלא אם הדבר נדרש למען צורך צבאי. בדומה לכך, ישראל מחויבת מתוקף חוק זכויות האדם הבינלאומי להבטיח שבני האדם שתחת שיפוטתה ייהנו ממימוש זכויות האדם שלהם, לרבות הזכות לחופש מאפליה, לסעד משפטי יעיל, ולרמה נאותה של חיים, דיור, בריאות, חינוך ומים. בהתייחסות מיוחדת לקהילות בדואיות, המשפט הבינלאומי מבטיח כבוד והגנה לאורח חייהן היחידאי כעמים ילידים.

לדברי התושבים, בעבר פנו אליהם נציגים של ישראל ושל המנהל האזרחי (מנהאיז) והציעו להם הצעות שבעל פה, להעביר אותם לאתר חלופי בצידה היפלטטיניי של הגדר. התושבים סירבו אמנם מכל וכל אפילו לדון בהצעות אלו, אבל הן מעוררות דאגה, מאחר שהן מועלות על רקע של ירידה מתמשכת בתנאי החיים, הגבלות גישה וסכנת הריסות. נגד כל המבנים ביישובים הללו (רובם צריפים ודירים לבעלי חיים) הוצאו צווי הריסה בגין היעדר ביתרי בנייה. במקרה של ערב א-רמאדיין אל-גינובי, רוב אדמת הכפר רשומה רשמית על שם התושבים במרשם המקרקעין. בשנים קודמות הגישה קהילה זו למנהל האזרחי שתי תוכניות אב, שאם היו מאושרות היו מאפשרות הנפקת היתרי בנייה; ברם, שתי התוכניות נפסלו בנימוק שאינן עומדות בתקנים הטכניים הנדרשים.

דיווחים על הצקות לאסירים פלסטינים משוחררים

חיילים מבצעים פשיטות על בתיהם של אסירים משוחררים, קבוצות מתנחלים מציעות פרסים על הריגת אסירים פלסטיניים ספציפיים

על פי דיווחים באמצעי התקשורת ומפי ארגוני זכויות אדם פלסטיניים, מספר אסירים פלסטיניים לשעבר מתמודדים עם הצקות בידי חיילים ישראלים ואיומים ברצח מצד קבוצות מתנחלים, לאחר שחרורם באוקטובר 2011 במסגרת חילופי האסירים בין ישראל לחמאס.

תצהירים שגבה ארגון זכויות האדם הפלסטיני אל חאק מצביעים על כך שבנובמבר ביצעו כוחות ישראליים פשיטות ליליות על בתיהם של לפחות ארבעה אסירים משוחררים המתגוררים בנפות גינין, קלקיליה ורמאללה.¹¹ בכל אחד מהמקרים רמזו החיילים כי האסירים ופעילותיהם נתונים תחת מעקב. על כמה מהם איימו במאסר מחדש ובענישה.¹² שניים מהאסירים המשוחררים זומנו לחקירות.

כמו כן, מאז השחרור נמסר בדיווחים באמצעי התקשורת כי קבוצות מתנחלים מסוימות הפיצו בגדה המערבית ובישראל, וכן ברשת האינטרנט, עלונים שבהם הציעו פרס כספי עבור מידע על מקום

מבודדות, אלא הן גם איבדו את הגישה לשירותים שעמדו לרשותן עד כה (קניות, בתי ספר וסיוע רפואי בסיסי).⁹ מצב זה אילץ את התושבים לנסוע רחוק יותר ולחצות מחסום גדר בכדי להגיע לבתי הספר שלהם, בעוד שעל הכנסת מיני מזון לשטח המובלעת (ובמיוחד בשר וביצים) הוטלו הגבלות משמעותיות.

מאז העברת המחסום לידי מנהלת המעברים, מתמודדים תושבי הקהילה עם הגבלות נוספות בדרכם אל בתיהם.¹⁰ בעוד שבעבר יכלו תושבי הקהילה לחצות את המעבר בלי לצאת מכלי רכבם, היום נאלצים הנוסעים לצאת בנתיב הנוסעים, במרחק כ-100 מטרים מהמחסום. בשלב זה לוקח הנהג את כלי הרכב לבדיקה, הכולל שימוש בבורות בדיקה ובכלבים. הנהג נאלץ להוציא את כל הפריטים מהרכב ולהניח אותם בעגלת-יד, הנלקחת לשיקוף במכונת רנטגן. לאחר מכן פותח סגל המחסום כל שקית, בקבוק ומיכל (כולל שקי קמח, אורז, מספוא ובקבוקי מים) ולוקח דגימות של כל הפריטים, ואלו נלקחות לבדיקה במעבדה. כשבדיקת הדגימות מסתיימת, מורשה הנהג להעמיס את המוצרים חזרה על המכונית, לקחת את תעודת הזהות שלו ולאסוף את הנוסעים האחרים שעברו במחסום. לנהג אסור להיכנס לשטח שבו נערך החיפוש בכלי הרכב, והוא נאלץ לחכות בחוץ, בשמש. ביום ממוצע נמשכים החיפושים בכלי הרכב 45 דקות עד שעה, בעוד שהולכי הרגל עוברים בדרך כלל במחסום תוך 30 דקות.

התושבים מציינים שנאמר להם כי הם מורשים להעביר במחסום רק כמויות מוגבלות של סחורות, בימי ראשון, שלישי וחמישי, לרבות דלק (80 ליטרים לכל היותר למשפחה בכל פעם - כמויות גדולות יותר מצריכות תיאום מראש); בשר (2-3 ק"ג למשפחה); עופות (2-3 למשפחה); נוזלים וירקות (אין הגבלות ספציפיות, אבל רק לשימוש אישי); ביצים (30 למשפחה). כשמשפחה מנסה להעביר כמויות גדולות יותר, עליה להשאיר את הפריטים העודפים במחסום או לשלוח אותם חזרה לקלקיליה. אף שהמחסום פתוח 24 שעות ביממה, את הסחורות יש להביא עד שלוש אחר הצהריים. בימים אחרים התושבים מורשים להביא מוצרים רק בכמויות קטנות מאוד, למשל שקית של עגבניות.

השפעתן של הגבלות הגישה שמטילה ישראל על שטחי הדיג בעזה על מחייתם של פלסטינים

דיג היתר במרחבים מוגבלים, הנובע מכך, גורם לירידה של 90 אחוז בשלל הדיג מאז 2008

בנובמבר הסתיימה עונת דיג הסרדינים בת שלושת החודשים ברצועת עזה,¹⁵ ולדברי אגף הדיג במשרד החקלאות של עזה, שלל הסרדינים השנה היה הנמוך ביותר שנרשם כ-12 השנים האחרונות. סביר להניח ששלל הדיג הכולל שיירשם בשנת 2011 יהיה גם הוא הנמוך ביותר שנרשם אי פעם.

על פי מידע שהשיג ארגון המזון והחקלאות של האו"ם, מ-2009-2011, השלל הממוצע בתקופה זו, 437 טונות, היה פחות מרבע מהממוצע בשלוש השנים הקודמות (2006-2008) - 1,817 טונות.¹⁶ בנוסף על כך, בשנים האחרונות כלל עיקר שלל הסרדינים דגים קטנים וצעירים, שנלכדו בשימוש ברשתות שמידות חוריהן קטנות יותר.

הגבלות הגישה שאוכף חיל הים הישראלי על שטחים המרוחקים יותר משלושה מיילים ימיים מחוף עזה הן האחראיות לירידה החדה מאז 2009, מאחר שהדייגים אינם יכולים להגיע ללהקות הדגים העשירות ביותר, המצויות במרחק של 5-8 מיילים ימיים מחוף עזה. את ההגבלות אוכפים הישראלים באמצעות יריות "אזהרה" לעבר סירות דיג החורגות מעבר לאזורים המותרים. אף שבדרך כלל מסתיימות תקריות אלה בלא נפגעים, מאז תחילת 2009 נהרגו ארבעה דייגים ו-17 נוספים נפצעו מאש ישראלית.

תנאי הסכם אוסלו הקצו שטח דיג במרחק 20 מיילים ימיים מחוף עזה. אולם מאז שנת 2000, עם תחילתה של האינתיפאדה השנייה, הטיל הצבא הישראלי הגבלות מחמירות יותר ויותר על גישת הדייגים לים. כ-2002 התחייבה ישראל להתיר פעילויות דיג בשטחים ימיים במרחק של עד 12 מיילים מהחוף ("דוח ברטיניני"); ואולם התחייבות זו לא מומשה מעולם, ולאחריה הוטלו הגבלות קשות

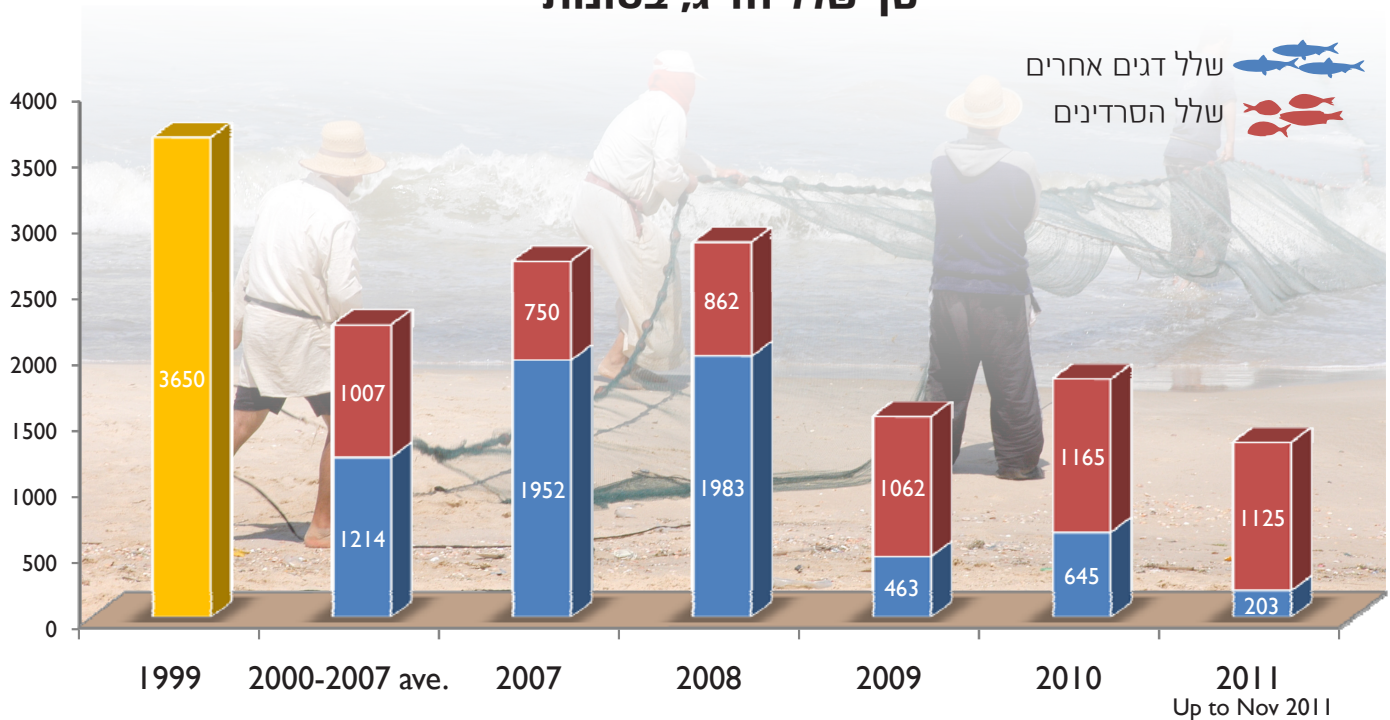
הימצאם, או עבור הריגתם של מספר פלסטינים, שהורשעו ברצח ישראלים. דיווחים מסוימים באמצעי התקשורת מצביעים על כך שבעקבות המודעות הללו בחרו מספר אסירים משוחררים לרדת למסתור.¹³ ב-19 בנובמבר, בחברון, תקפה קבוצת מתנחלים גדולה את ביתו של אסיר משוחרר, שפרס הוצע על ראשו.¹⁴

אירועים אלה מעוררים מספר חששות בסוגיית ההגנה, במיוחד בכל הנוגע לביטחונם הגופני של האסירים המשוחררים ובני משפחותיהם. ככוח הכובש, ישראל אחראית להבטיח שמירת החוק והסדר ולהגן על האוכלוסייה האזרחית. ברם, אחד מגורמי המפתח למתקפות המתנחלים המתמשכות נגד פלסטינים ורכושם היא אווירת אי-הענישה האופפות אלימות מתנחלים, שבמסגרתה כוחות ישראליים אינם עוצרים לעיתים קרובות מתקפות בעת התרחשותן, ולמעלה מ-90 אחוזים מחקירות התלונות שמגישים פלסטינים נסגרות בלא שיוגש כתב אישום. נכון לתאריך פרסומו של דוח זה, טרם הודיעו הרשויות הישראליות על חקירה של המתנחלים שאיימו על חיי האסירים המשוחררים, או על אמצעים כלשהם שננקטו נגדם.

התפתחויות אלו באו בהקשר של שחרורם של 477 אסירים פלסטינים על ידי הרשויות הישראליות, באוקטובר 2011, בתמורה לחייל הישראלי גלעד שליט שהוחזק בידי החמאס מיוני 2006. החילופים היו חלק מהסכם בין ישראל לחמאס, שהושג בתיווכה של מצרים. יותר מ-300 מבין האסירים המשוחררים ריצו מאסרי עולם. כ-200 מהאסירים גורשו מהגדה לרצועת עזה (כ-160) או לסוריה, לקטאר, לירדן או לטורקיה (כ-40). על אחרים הוטלה שורה של הגבלות תנועה, כגון מעצר בית, איסור לצאת את עירם, והיו אף כאלה שחויבו להתייצב באופן סדיר בפני הרשויות הישראליות. השלב השני שנקבע בהסכם, שבמסגרתו עתידים להשתחרר כ-550 אסירים פלסטינים נוספים, אמור להתבצע בתקופה הקרובה.

סך שלל הדיג, בטונות

בניין לשיקום של עשרה בתי חרושת במגזר הפרטי. כל זאת, בעיצומו של האיסור הכללי המתמשך על יבוא חומרי בניין בסיסיים, הנאכף מאז הטלת המצור ב-2007, ותחת מספר מגבלות פיסייות ומנהליות נוספות המונעות התקדמות ביישום של מיזמים.

למרות האיסור הכללי, מאז הקלת המצור ביוני 2010 זכאים מספר ארגונים בינלאומיים המיישמים מיזמי תשתיות להיתרים ישראליים לייבא לעזה כמויות מוגבלות של חומרי הבניין שכניסתם מוגבלת. מאותה עת ואילך אושרו כ-160 מיזמים כאלה, לרבות 15 שאושרו ב-8 בנובמבר 2011. אלה כוללים עשרה מיזמי תשתית של תוכנית הפיתוח של האו"ם (הנעים מריצוף של רחובות ועד בניית מתחם חדש לאוניברסיטה); מיזם אחד במימון ממשלת שוודיה, לפיתוח מתקן למניעת עירוב של מי ביוב במי גשמים במחנה הפליטים גיבלה (שהבקשה לאישורו הוגשה ב-2009); מיזם של אגודת הסהר האדום הפלסטינית לשיקום בית החולים אל קודס בעיר עזה; ומיזם סיוע לקהילה של הסוכנות האמריקנית לפיתוח בינלאומי (USAID).

אף שיש לכרך על אישורים אלה, עשרות מיזמים נוספים עדיין ממתינים זה זמן רב לאישורים. כך למשל, סוכנות הסעד והתעסוקה של האו"ם, הסוכנות המבצעת הגדולה ביותר של האומות המאוחדות, קיבלה עד עתה אישורים ל-73 מיזמים בשווי 187.5 מיליוני דולרים ארה"ב - פחות מ-28

עוד יותר. עם תחילתה שת מתקפת "עופרת יצוקה", בשלהי 2008, הודיע הצבא הישראלי על איסור לדוג במרחק של יותר משלושה מיילים ימיים מהחוף, איסור שנותר בתוקף עד היום.

מרחב הדיג המתכווץ גרם לדיג יתר במי החוף הרדודים, ולפיכך לדלדול של שטחי הרבייה של הדגים; אלפי דייגים זנחו את מגזר הדיג. לדברי אגף הדיג, כיום רשומים ברצועת עזה 3,097 דייגים, לעומת כ-10,000 דייגים בשנת 2000. מחצית בקירוב מהדייגים הללו, הסובלים כקבוצה מרמות גבוהות של אי-ביטחון תזונתי, תלויים לגמרי לפרנסתם בעונת הסרדינים הדו-שנתית, שכל הכנסתם נובעת ממנה. בנוסף על כך, מחייתם של עוד 2,000 עובדים תלויה בעקיפין בתעשיית הדיג, משום שהם עובדים בשיווק, מתן שירותים ותחזוקה של סירות הדיג. על פי ההערכות, 35,000 בני אדם בסך הכול תלויים בתעשיית הדיג כמקור הכנסתם העיקרי, ונפגעים ישירות מן ההגבלות שמטילה ישראל על הגישה לים.

ישראל מאשרת מיזמים חדשים בעזה

נמשך האיסור הכללי על יבוא חומרי בניין

בנובמבר אישרו הרשויות הישראליות 15 מיזמי בנייה חדשים שארגונים בינלאומיים יישמו ברצועת עזה, והתירו את כניסתן של כמויות מוגבלות של חומרי

אחוזים מעלות כל תוכנית העבודה שלה בעזה. מבין יתר המיזמים, שלושים ותשעה, בשווי 163 מיליוני דולר ארה"ב, הוגשו לאישור הרשויות הישראליות, חלקם לפני יותר משנה, ועדיין נבדקים על ידי ישראל. אלה כוללים, בין היתר, שלושה מיזמי דיור שכבר קיבלו מימון מלא, לבנייתם של כמעט 1,600 מקומות מחסה. לדברי כוח המשימה לנושא המחסה, בעזה דרושות 40,000 יחידות דיור חדשות בכדי לשכן את אלפי המשפחות שאיבדו את בתיהן לפני ובמהלך מתקפת "עופרת יצוקה", בשנת 2008, ולתת מענה לביקוש בשל הגידול הטבעי.

העיכוב בתשלום המימון שעליו התחייבו המדינות התורמות בכנס התורמים הבינלאומיים בשארם אל שייחי, במרס 2009, גם הוא גורם מרכזי המעכב את יישום המיזמים המאושרים. כתוצאה מכך, מבין 73 המיזמים המאושרים של סוכנות הסעד והתעסוקה של האו"ם, טרם החל יישומם של 35 (בשווי 63 מיליוני דולרים ארה"ב). כל המיזמים הללו, למעט אחד, הם בתי ספר. כרגע פועלים 94 אחוזים ממבני בתי הספר של סוכנות הסעד והתעסוקה של האו"ם במתכונת של משמרות כפולות, והסוכנות נאלצה להשתמש במכולות מטען לכיתות לימוד. התלמידים והמורים ב"בתי הספר במכולות" הללו מדווחים כי המכולות מספקות הגנה מועטה מפגעי מזג האוויר, במיוחד טמפרטורות גבוהות בקיץ, ואינן מעניקות בידוד מפני רעשים חיצוניים, עובדה הפוגעת ביכולת הריכוז של התלמידים.

בנוסף על כך, סגירתם של שני המעברים העיקריים ששימשו ליבוא חומרי בנין (קרני וסופה) קודם להטלת המצור, והעברת כל הטיפול במטענים למעבר כרם שלום, הוסיפה 10-15 אחוזים לעלויות החומרים, והטילה עול כבד עוד יותר על תקציבן של כמה מהסוכנויות, שמתקשות ממילא לעמוד בנטל.

כמו כן, החודש התירו הרשויות הישראליות את כניסתם לעזה של 177 מטענים של חומרי בנין לעשרה בתי חרושת מהמגזר הפרטי, השואפים לשקם או לשדרג את מתקניהם שנפגעו במתקפת "עופרת יצוקה" הישראלית.¹⁷ מבין עשרת בתי החרושת הללו, שישה פועלים במגזר הבניין, אחד במגזר עיבוד המזון ושלושה בתעשיות המאור. אף

שזו הפעם הראשונה מאז אוקטובר 2008 שחומרים המיועדים למגזר הפרטי מורשים לעבור במעבר גבול ישראלי, הכמויות האמורות זניחות בהשוואה לצרכים הנובעים מגידול האוכלוסייה הטבעי, ומהרס הרכוש במהלך מבצעים צבאיים. צורך אחרון זה מקבל מענה בעיקר באמצעות חומרים המועברים במנהרות שמתחת לגבול עזה עם מצרים, פעילות הגובה "עלות" אנושית כבדה במונחים של הנפגעים מבין העובדים המועסקים במנהרות.¹⁸

על מנת למלא את מחויבותיה מתוקף המשפט הבינלאומי ולאפשר לפלסטינים לטפל באופן מכובד בצורכי הדיור והתשתיות העצומים שלהם, על ישראל להסיר את האיסור המתמשך על יבוא חומרי בניין.¹⁹ יישום כל המיזמים המוצעים על ידי ארגונים בינלאומיים מצריך גם הוא פתיחה מתמשכת של מעברי סופה וקרני, ותשלום המימון שהמדינות התורמות כבר התחייבו לתת.

הותר יצוא מוגבל לשווקים אירופיים

החודש, עם תחילתה של עונת הייצוא השנתית לגידולים חקלאיים מורשים, התירו הרשויות הישראליות את יציאתם, דרך מעבר כרם שלום, של ארבעה מטענים ובהם 5.5 טונות של תותים מעזה לאירופה. מטענים אלה הם הראשונים היוצאים את עזה זה שישה חודשים, מאז סופה של עונת הייצוא האחרונה לגידולים חקלאיים, במאי 2011. לדברי הוועדות הפלסטיניות לסייע חקלאי, הרשויות הישראליות צפויות לאשר העונה את יציאתן של כ-600 טונות של תותים, 370 טונות של פלפלים מתוקים, 260 טונות של עגבניות שרי ו-17 מיליוני פרחים טריים.

מאז תחילת 2011 הורשו כ-190 מטענים ובהם מגוון מוגבל של תוצרים חקלאיים מורשים לצאת את עזה, לעומת כ-5,800 מטענים ובהם מגוון רחב יותר של מוצרי יצוא שיוצאו בתקופה המקבילה בשנת 2007 לשוקי הגדה המערבית, ישראל והעולם. במסגרת הסכם התנועה והגישה, שנחתם בין ממשלת ישראל לרשות הפלסטינית בשנת 2005, מספר מטעני הייצוא המטופלים מדי יום דרך מעבר קרני אמור להגיע ל-400.

כמה מגזרים וכוחות משימה נאלצו לשנות את תוכניותיהם. כך למשל, משפחות מסוימות שיעדו לקבל סיוע בכסף מזומן קיבלו במקומו חבילות מזון, בעוד שמספר מיזמי מזון בגדה המערבית צמצמו את מנות המזון שלהם בכדי שיוכלו להמשיך בחלוקה.

את בעיות המימון החסר והאיחור בהגעת המימון החריפו עוד יותר משטרי היתרים מגבילים והגבלות גישה אחרות. מגזר החינוך לא הצליח לכנות כיתות לימוד חדשות, הדרושות בדחיפות, ונחל הצלחה מוגבלת בצמצום מספר בתי הספר הפועלים במתכונת של שתי משמרות. במקרים אחרים בא המחסור במימון בד-בבד עם עלייה בצרכים. 2011 הביאה עלייה בהריסות, בעקירה בכפייה ובאלימות מתנחלים, עובדה שהגבירה את הביקוש ממגזר ההגנה ומן הגופים המספקים לקורבנות מחיה, מחסה, וסעד משפטי ופסיכולוגי בעת חירום.

ההשקה העולמית של הליך הפנייה המשולבת 2012 תתקיים ב-14 בדצמבר 2011, בניו יורק, וההשקה המקומית של הליך הפנייה המשולבת לשפ"כ תתרחש בשבוע השלישי של ינואר 2012. בתגובה על הניתוח שנערך בבדיקת אמצע השנה, יתמקד הליך הפנייה המשולבת לשפ"כ לשנת 2012 בשתי מטרות אסטרטגיות: (1) קידום הסביבה ההגנתית לקהילות הפגיעות והחלשות ביותר, לרבות מתן גישה הוגנת לשירותים חיוניים, (2) שיפור הביטחון התזונתי.

ככהליכי פנייה קודמים, גם הפעם מטפל הליך הפנייה המשולבת רק בצרכים המידיים והדחופים ביותר. הליך הפנייה המשולבת אינו מתיימר לטפל בכל הצרכים העצומים בשפ"כ, שרבים מהם מצריכים התאוששות ופתרונות לטווח ארוך יותר. תחת זאת עיצבו כוחות המשימה והמגזרים לשנת 2012 אסטרטגיות תגובה ומיזמים נלווים, השואפים לשפר או לייצב את תנאי החיים של קהילות פגיעות וחלשות במיוחד, עד שתוכניות פיתוח מקיפות יותר יוכלו להגיע אליהן. באופן זה משלים הליך הפנייה המשולבת 2012 את אסטרטגיות הפיתוח הלאומיות והבינלאומיות היותר ארוכות טווח, שבוטאו בתוכנית הפיתוח הלאומית הפלסטינית ובתוכנית התגובה לטווח הביניים של האו"ם.

כמו כן, החודש אישרה ישראל את יציאתם של ארבעה מטעני ריהוט מעזה לרפובליקה הציכית. ברם, העסקה לא יצאה אל הפועל משום שבית החרושת שהיה אמור לייצר את הרהיטים נשרף מסיבה לא ידועה יום לפני משלוח הרהיטים ליעדם.

בנימוק של שיקולים ביטחוניים, ישראל ממשיכה להגביל את היצוא מעזה ולמנוע מתוצרים עזתיים להגיע לשוקיהם המסורתיים בישראל ובגדה המערבית. קודם להטלת המצור שווקו מרבית הגידולים החקלאיים, מוצרי הביגוד והריהוט, בנוסף על מוצרים אחרים, מחוץ לעזה, כשכ-95 אחוזים בקירוב מסך המוצרים נשלחו לשוקי ישראל והגדה המערבית ורק חמישה אחוזים נועדו ליתר העולם.²⁰ ביטול הגבלות הייצוא יכול לתרום תרומה משמעותית לאתחול היכולת היצרנית של המגזר הפרטי בעזה, ולצמצום האבטלה ואי-הביטחון התזונתי.

הליך הפנייה המשולבת (CAP), עדכון לשנת 2011

נכון לחודש הנוכחי, רמת המימון הכוללת להליך הפנייה המשולבת לשנת 2011 הינה 296.7 מיליוני דולרים ארה"ב, או 55 אחוזים מכלל הבקשות. בחמישה מכוחות המשימה/המגזרים נרשמו רמות מימון נמוכות במיוחד: חינוך (29 אחוזים), חקלאות (38 אחוזים), מזומן-תמורת-עבודה (39 אחוזים), מים, תברואה והיגיינה (41 אחוזים) ומחסה ופריטים שאינם מזון (42 אחוזים).²¹ רמת המימון למיזמים ספציפיים לעזה (המהווים יותר מ-62 אחוזים מהבקשות) היתה 46 אחוזים, לעומת רמת מימון של 58 אחוזים למיזמים ספציפיים לגדה המערבית. ולבסוף, המימון למיזמים של האו"ם (81 אחוזים מכלל הפנייה) היה גבוה מעט מהמימון למיזמים של ארגונים לא ממשלתיים: 57 לעומת 51 אחוזים, בהתאמה.

למימון החסר נודעו השלכות משמעותיות על תוכניות בכל רחבי השפ"כ. רוב המגזרים וכוחות המשימה לא היו מסוגלים להעניק סיוע לכלל המוטבים שבהם הם מטפלים. כך למשל, כוח המשימה למים, תברואה והיגיינה לא הצליח לעמוד במטרותיו - הגדלת הגישה למים בטוחים לשתייה בעזה, ואילו מגזר החקלאות סיפק פחות ממחצית כמות המספוא והסיוע בטיפול וטרינרי המתוכננים.

1. אל-פארסייה, ברדלה, ואדי מאלח, חממאת אל-מאלח אל מייטה וחירבת תל אל חמה.
2. למשל חיאן אל אחמר, אל גיבל, בית חנינא וא-זעיים בתחומי עיריית ירושלים, או צומת גיבעה בכפת רמאללה.
3. כך למשל, היישוב אל-גיבעה החליט לפרק מבני סיוע שהתקבלו בתגובה להריסה, אחרי שב-5 בדצמבר קיבלו תושביו התראה בעל פה מן המנהל האזרחי הישראלי. קהילת חירבת ירזה שוקלת לעשות כמותם.
4. ראו המשרד לתיאום עניינים הומניטריים בשפ"כ, "הגבלת המרחב: משטר התכנון והבנייה שישראל מיישמת בשטח C של הגדה המערבית", דצמבר 2009.
5. עם הדוגמאות לכך נמנות אל בקעה (נפת רמאללה) וסוסיא (נפת חברון).
6. למידע נוסף, ראו סכנות הסעד והתעסוקה של האו"ם, רועים בשטח C, דף נתונים 2010.
7. למידע נוסף על הקהילות הללו, ראו דף נתונים של המשרד לתיאום עניינים הומניטריים, "העתקת קהילות בדואים: סכנת עקירה בכפייה בפריפריה הירושלמית", אוקטובר 2011.
8. מנהלת המעברים כפופה למשרד הביטחון, אבל היא נפרדת ממשרד מתאם פעולת הממשלה בשטחים. מנהלת המעברים אחראית על תשעה ממחסומי הגדר. למידע על הקשיים הניצבים בפני העוברים במחסומים שעליהם ממונה מנהלת המעברים, ראו גיליון ספטמבר 2010 של המעקב ההומניטרי.
9. בעקבות בניית הגדר סביב התנחלות אלפי מנשה, נכלאו חמש קהילות פלסטיניות הממוקמות ליד ההתנחלות (לרבות קהילות ערב א-רמאדין אל-גינבי וערב אבו פרדה) במובלעת שהיתה חלק משטח גדול יותר, שהוכרז על ידי הצבא הישראלי כשטח "סגור" (שטח המכונה גם "אזור התפרי"). במאי 2010 השלימו הרשויות הישראליות את העתקת תוואי הגדר סביב המובלעת, שעליה הורה בית המשפט הגבוה לצדק הישראלי. אף ששלוש מחמש הקהילות שנמצאו בתוך המובלעת חוברו מחדש עם יתר הגדה המערבית, תושבי ערב א-רמאדין אל-גינבי וערב אבו פרדה נותרו מבודדים. לפרטים נוספים על

ברשימה המפורטת לעיל ארגוני וסוכנויות או"ם וארגונים הומניטריים מקומיים ובינלאומיים המשתתפים בקבוצות עבודה מגזרית ומספקים בעקביות מידע עבור דו"ח המעקב ההומניטרי:

United Nations Children's Fund (UNICEF), United Nations Development Programme (UNDP), United Nations Development Fund for Women (UNIFEM), United Nations Educational Scientific and Cultural Organization (UNESCO), United Nations Food and Agricultural Organization (FAO), United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA), United Nations Office for the High Commissioner of Human Rights (OHCHR), United Nations Population Fund (UNFPA), United Nations Relief and Works Agency for

Palestine Refugees in the Near East (UNRWA), United Nations Special Coordinator for the Middle East Peace Process (UNSCO), World Food Programme (WFP), World Health Organization (WHO), Al Haq, Badil, Save the Children (UK), Defence for Children International – Palestine Section (DCI-PS), Oxfam GB, Palestine Hydrology Group (PHG), Campaign for the Right to Enter, ACF-E, AAA, ACPP, ACAD, and members of the Temporary International Mechanism (TIM).

*לפרטים ולמידע נוסף פנו אל יחזקאל ליין, דוא"ל: lein@un.org טל: 02-5829962

הנוסח המחייב הוא הדוח המלא בשפה האנגלית; לקריאתו פנו לאתר OCHA:

http://www.ochaopt.org/documents/ocha_opt_the_humanitarian_monitor_2011_12_15_english.pdf

טבלאות עם נתונים מפורטים על מדדי הגנה ניתן לקרוא בדוח בשפה האנגלית,

http://www.ochaopt.org/documents/ocha_opt_the_humanitarian_monitor_2011_12_15_english.pdf